FRONTUL ROMÂNESC (1916–1917)
DOCUMENTE (II)

DINU POȘTARENCU

The Romanian Front (1916–1917)
Documents (II)

(*Abstract*)*

Shortly after Romania's entry into the war on the part of the Entente Powers, the Austrian-German troops imposed the Romanian armed forces to withdraw. Towards the end of 1916, after heavy fighting, the Central Powers' divisions were stopped on the alignment of the Eastern Carpathians, Putna, Lower Siret and Lower Danube. As a result, the Oriental front line extended southward over 500 km to the Black Sea. Along with the Romanian soldiers, two Russian allied armies withdrew into Romania as soon as the Romanian army units started fighting. Within Romania's alliance with the Russian Empire, the Romanian-Russian relations did not rely on loyalty. The Russians' incoherence was also manifested by the hostile behaviour of Russian soldiers towards the Romanian soldiers, the population and the civil authorities of Romania. In the first part of this documentary, we presented documents about "outgoing and incoming travellers" during the year of 1916 (at the end of 1916, according to sources, more than 30,000 Romanians would have fled to Russia), the relations between the Russian Army Commands and the Romanian civil and military authorities, the organization of the Counter-Espionage Service, the situation of military personnel transit (sanitary trains, infantry regiments and cavalry) through the Burdujeni border point etc. The documents presented in the second part of this document refer to the organization of the Romanian and Russian Security Services in the area of the Romanian front, the fighting on the Dorna front, the activity of the socialist leaders (the celebration of the 1st of May 1917 in Iași, the appeal of the Social-Democratic Party in Romania).

Keywords: World War I, the Romanian front (1916─1917), documents, the Russian army, Romanian civil and military authorities.

La scurt timp după intrarea României în război de partea Puterilor Antantei, trupele austro-germane au impus forțelor armate române să se retragă. În cele din

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *2* (53), p. 627–643, Rădăuți – București, 2019

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

urmă, către finele anului 1916, după lupte grele, diviziile Puterilor Centrale au fost oprite pe aliniamentul format de Carpaţii Răsăriteni, Putna, Siretul inferior şi Dunărea inferioară[1]. Ca rezultat, linia Frontului Oriental s-a lungit spre sud, pe o distanţă de 500 km, până la Marea Neagră.

Alături de militarii români s-au retras şi două armate ruse aliate, intrate pe teritoriul României îndată ce unităţile armatei române au început acţiunile de luptă. În decembrie 1916, aceste două armate ruse, împreună cu formaţiile militare române constituiau Frontul Românesc, întins de la Câmpulung Moldovenesc până la gurile Dunării. Spre sfârşitul anului 1916, pentru a nu permite inamicului să ajungă până la hotarul imperiului de pe Prut, comandamentul rus a reuşit să concentreze pe frontul din România 35 de divizii de infanterie şi 13 divizii de cavalerie, ceea ce constituia circa ¼ din forţele armate ale Rusiei[2]. Astfel, către primăvara anului 1917, Frontul Românesc prezenta o putere impunătoare: între trei armate ruse, cuprinzând 526 de batalioane, era inclusă o armată română, cu 74 de batalioane, în timp ce o altă armată română se afla în spatele frontului, unde era instruită de către instructori francezi[3].

În cadrul alianţei României cu Imperiul Rus, o alianţă de conjunctură, determinată de aderarea la Antantă, raporturile româno-ruse nu s-au bazat pe loialitate. Nesinceritatea părţii ruse s-a manifestat inclusiv prin comportamentul ostil al militarilor ruşi faţă de ostaşii români, populaţie şi autorităţile civile ale României.

Rapoartele şi notele prezentate în acest documentar (pregătite pentru tipar cu respectarea normelor ortografice şi de punctuaţie stabilite de Academia Română), identificate în Arhiva Naţională a Republicii Moldova, erau înaintate Ministerului de Interne, Direcţiei Poliţiei şi Siguranţei Generale Române. În prima parte a acestui documentar am prezentat documente despre „călătorii ieşiţi şi intraţi” în cursul anului 1916 (la sfârşitul anului 1916, conform unor surse, în Rusia s-ar fi refugiat peste 30 000 de români), relaţiile dintre Comandamentele armatelor ruse şi autorităţile civile şi militare româneşti, organizarea Serviciului de contraspionaj, situaţia tranzitării efectivelor militare (trenuri sanitare, regimente de Infanterie şi Cavalerie) prin punctul de frontieră Burdujeni ş.a. În partea a doua, documentele prezentate se referă la: organizarea Serviciilor de Siguranţă român şi rus în zona frontului român, luptele de pe frontul de la Dorna, activitatea fruntaşilor socialişti (serbarea zilei de 1 mai 1917 la Iaşi, apelul Partidului Social-Democrat din România).

[1] Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial. 1914–1918*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979, p. 253.

[2] А. Зайончковский, *Мировая война 1914–1918 гг.*, Москва, Государственное Военное Издательство Наркомата Обороны Союза ССР, 1938, том второй, p. 95; Д. В. Вержховский, В. Ф. Ляхов, *Первая мировая война 1914–1918 гг. Военно-исторический очерк*, Москва, Военное издательство Министерства Обороны СССР, 1964, p. 182.

[3] А. Зайончковский, *op. cit.*, p. 135.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

1

România
18 februarie 1917
Marele Cartier General
Secția I-a
Biroul Informațiuni

Domnule ministru,

Am onoare a vă înainta alăturata corespondență (adresa nr. 100 406/1917 a Stat-Majorului General Rus, cu un proiect de regulament şi o schiță de zone ca anexe) şi vă rugăm să binevoiți a vedea dacă propunerile făcute, în ceea ce priveşte competența Serviciilor de Siguranță Română şi Rusă, intră şi în vederile D-voastră, cu atât mai mult cu cât dispozițiile cuprinse în proiectul de regulament, întocmit în vederile D-voastră, sunt în vigoare în raionul Armatei 9-a rusă. Cât priveşte punctul nou nr. 8, suntem de părere a se admite, întrucât îl găsim just.

Relativ la modificarea personalului, astfel cum este cerut de Stat-Majorul General Rus, suntem de părere a se aproba, întrucât găsim că înființarea unui serviciu de siguranță pe lângă Stat-Majorul General Rus este binevenită pentru coordonarea tuturor serviciilor de siguranță ataşate pe lângă corpurile de trupă ruse, astfel cum sunt coordonate prin Serviciul de Siguranță de la Marele Cartier General Român pentru echipele de pe lângă comandamentele noastre.

Vă rugăm, deci, să binevoiți a ne comunica cât mai curând personalul ce veți numi, întrucât ne este cerut de urgență de Stat-Majorul General Rus.

Şeful de Stat-Major General, general (semnătura)
Domniei Sale, Domnului ministru de Interne

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 4 477, fila 16–16 verso.

2

Ministerul de Interne
Direcțiunea Poliției şi Siguranței Generale
Biroul Secretariatului
No. 2 296 S.
24 februarie 1917

Domnule general,

La adresa D-voastră no. 225/917, am onoare a răspunde că sunt de părere a se aproba proiectul Regulament prezentat de Statul Major General al Armatei Ruse, însă cu modificările propuse de subsemnatul[4], astfel cum se arată în contra

[4] Dosarul conține varianta proiectului Regulamentului, cu modificările propuse de ministrul de Interne, Al. Constantinescu (A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 4477, f. 30–39).

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

proiectul anexat la adresa de faţă. În teză generală, modificările propuse au de scop de a concilia nevoile apărării armatei imperiale aliate, care luptă pe frontul nostru în contra spionajului, cu garanţiile constituţionale asupra persoanelor şi cu drepturile de suveranitate ale Regatului. De altfel, după cum se explică în detaliu la fiecare din modificările propuse, nu se aduce nicio atingere Regulamentului azi în vigoare în raionul Armatei a 11-a Imperială, Regulament a cărui adoptare în întregime o cere Statul Major General Rus prin adresa no. 100 406 către Marele Cartier General al Armatei Române.

În ceea ce priveşte modificarea personalului, astfel cum este cerut de Statul Major General Rus, o aprobăm, întrucât socotim ca şi d-voastră că înfiinţarea unui Serviciu de Siguranţă pe lângă Statul Major General Rus este binevenită pentru coordonarea tuturor serviciilor de siguranţă ataşate pe lângă corpurile de trupă ruse, astfel cum sunt coordonate prin Serviciul de Siguranţă de la Marele Cartier General Român, pentru echipele de pe lângă comandamentele militare române.

În consecinţă, d-l R. P. Voinescu, inspector general de poliţie, delegat al Siguranţei Generale Române pe lângă Armata 9-a rusă, va fi numit în aceeaşi calitate de delegat pe lângă Statul Major General Rus.

Ajutor al d-sale va fi numit subcomisarul Serachitopol, de la Poliţia de frontieră Mamornița. În locul d-lui Voinescu va rămâne ca delegat pe lângă Armata 9-a rusă, d-l poliţai de cl. I, Vameşu, actual ajutor de delegat la aceeaşi armată. Delegat al Siguranţei Generale Române pe lângă Armata 4-a rusă va fi d-l Florian Cristescu, poliţai cl. I al oraşului Brăila, care deja fusese desemnat în această calitate, după cum v-am comunicat prin adresa no. 1 238, din 4 februarie a.c., iar pe lângă Armata 6-a va fi numit ca delegat d-l Ghinea, şeful poliţiei punctului Burdujeni, în locul d-lui Teodoru, care fusese numit prin menţionata adresă.

Am luat măsuri ca numiţii funcţionari să fie încunoştinţaţi şi să se prezinte la posturi.

Ministru, (ss) Al. Constantinescu
Director, (ss) I. Panaitescu

Anexe: cu Adresa no. 100 406 a Statului Major General Rus şi cu proiectul de regulament şi o schiţă de zone, precum şi o copie de pe regulamentul pentru raionul Armatei a 9-a rusă.

Domnului General de Corp de Armată adjutant Presan, şeful Marelui Stat Major General al Armatei

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 4 477, fila 43–43 verso.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

3

România
27 februarie 1917
Marele Cartier General
Secret
Secția I
Biroul Informațiuni
Nr. 317

Domnule ministru,

La adresa D-voastră nr. 2 296 S., din 24/II/1917, am onoare a vă face cunoscut că, însuşindu-ne proiectul de Regulament al Serviciului de Contrainformaţie Rus şi Român în raionul frontului român, astfel cum a fost redactat de D-voastră, însă cu micile modificări ce se găsesc subliniate în copia ce vă alăturăm, a fost înaintat Stat Majorului frontului român (cartierul rus). Aceste modificări sunt necesare pentru înlăturarea oricărui echivoc cu privire la distribuirea competenţelor din diferite zone ale armatelor.

În ceea ce priveşte numirea personalului la Serviciul Siguranţei Române pe lângă Stat Majorului General Rus şi modificările în serviciile de pe lângă Armatele a 9-a şi a 6-a ruse, binevoiți a cunoaşte că le-am comunicat Stat Majorului General Rus.

Şeful de Stat Major General, general (ss) Presan
Domniei Sale, Domnului ministru de Interne

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 4 477, fila 44.

4

Regulamentul Serviciului Secției de Contrainformaţie rusă în colaborare cu poliția de contrainformaţie română pe teritoriul Regatului Român în raionul frontului român[5]

1) Contrainformaţia rusă-română va duce o luptă de colaborare contra spionajului din partea inamicului, atât în raionul operațiilor militare, cât şi în spatele armatelor (în zona etapelor), urmărind, de asemenea, toate delictele îndreptate contra armatei.

[5] Sunt expuse două variante ale proiectului regulamentului, în două coloane: în stânga – proiectul elaborat de Statul Major General Rus, iar în dreapta – proiectul cu modificările făcute de către partea română. Am omis varianta proiectului elaborat de Statul Major General Rus, întrucât este reprodus mai sus.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

2) Contrainformaţia rusă-română este formată din ofiţeri, funcţionari şi agenţi. Orice persoană care face serviciul de contrainformaţie va avea o autorizaţie specială, însoţită de o fotografie scrisă în limba rusă şi română, cu pecetea şi semnătura şefului său.

3) Funcţionarii administraţiei şi poliţiei române sunt obligaţi să dea tot concursul funcţionarilor secţiei de contrainformaţie rusă la reţinerea persoanelor urmărite de ei după ce li se va prezenta autorizaţia. Reţinerea nu va putea dura mai mult de 24 de ore. După expirarea acestui termen, se va proceda conform dispoziţiilor art. următor, iar în caz când funcţionarul secţiei de contrainformaţie rusă nu se va prezenta în acest scop şi din cercetarea făcută de autoritatea română nu va rezulta niciun indiciu de culpabilitate în contra persoanei reţinute, ea va fi pusă în libertate. Explicaţie: introducerea acestui aliniat este reclamată de dispoziţiile Constituţiei Regatului, care garantează libertatea individuală, şi de legea specială existentă în ceea ce priveşte garantarea acestei libertăţi.

4) Ofiţerii, funcţionarii şi agenţii secţiei de contrainformaţie rusă, în cazurile când va fi necesară arestarea unei persoane bănuite sau percheziţionate, atât a ei personală, cât şi a locuinţei sale, sunt obligaţi să se adreseze celui mai apropiat ofiţer al poliţiei române care, în urma unei cereri motivate în scris, ce-i va fi făcută, la care se alătură şi dovezile sau documentele, dacă vor fi, va proceda fără întârziere la arestare sau percheziţionare, ori şi la una şi la alta, după cum i se va fi cerut. La arestare şi percheziţionare, precum şi la facerea cercetărilor, va putea asista funcţionarul rus care a făcut cercetarea sau oricare altul care va fi desemnat de serviciul de contrainformaţie rus. Actele (protocolul) de constatare a arestării, percheziţiei sau de efectuarea cercetărilor nu vor putea fi dresate, decât de ofiţerul de poliţie român, însă funcţionarul rus care a făcut cercetarea sau delegatul special al serviciul de contrainformaţie rus vor putea semna actele (protocolul) ca asistenţi. Actele vor fi încheiate întotdeauna în dublu exemplar şi în limba română, din care un exemplar se va încredinţa funcţionarului secţiei de contrainformaţie rusă. Dacă serviciul de contrainformaţie rus, care a provocat arestarea sau percheziţionarea unui individ, nu va delega pe nimeni să asiste la efectuarea acestor operaţiuni sau la cercetare, ofiţerul de poliţie român va proceda singur la lucrări, dresând actele în dublu exemplar şi remiţând un exemplar serviciului de contrainformaţie rus. În cazuri extreme (flagrant delict), când lăsarea persoanei urmărite în libertate până la sosirea ofiţerului de poliţie român se va socoti periculoasă, funcţionarii secţiei de contrainformaţie rusă vor putea reţine pe urmărit, trimiţându-l, fără întârziere, la ofiţerul poliţiei române. Explicaţiune: modificările şi completările propuse la acest articol, fără a schimba în esenţa lor principiile conţinute în textul propus de Stat Majorul General Rus, sunt făcute în scopul de a ne apropia cât mai mult de textul regulamentului azi în vigoare în raionul Armatei IX-a Imperială, regulamentul a cărui adoptare în întregime o cere Statul Major General Rus, prin adresa nr. 100 406, din 15 februarie a.c., către Marele Cartier General al Armatei Române.

5) Arestatul, după cererea funcţionarilor secţiei de contrainformaţie rusă, va fi supus imediat interogatoriului, conform informaţiilor date despre el, de către şeful

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

secției de contrainformație rusă sau de vreun agent independent al acestei secții şi după stabilirea vinovăției lui, va fi înaintat, cu toate actele dresate, la poliția română din județul respectiv. În cazul când dovezile vinovăției arestatului vor părea insuficiente pentru ținerea lui şi mai departe sub arest, el va fi imediat liberat, dacă secția de contrainformație rusă nu va mai insista asupra ținerii lui sub pază până la primirea altor dovezi noi asupra vinovăției lui. În acest din urmă caz, cererea va fi satisfăcută provizoriu şi va fi avizat Marele Cartier General Român, pentru a decide dacă afacerea este în legătură şi cu indivizii aflători în zona interioară, Marele Cartier General Român va încunoştința şi Ministerul de Interne. Explicație: dispoziția cuprinsă în fraza aceasta există în textul regulamentului azi în vigoare în raionul Armatei a 9-a Imperială. Această dispoziție este reclamată imperios pentru motivele expuse în explicația dată la art. 3.

6) În cazul când secția de contrainformație rusă va socoti necesară îndepărtarea vreunui supus străin, socotit periculos intereselor armatei, atunci poliția română va îndepărta pe un asemenea străin din raionul armatei, numai după singura comunicare a numitei secții în care se va arăta că îndepărtarea este necesară în interesele armatei. Serviciul de contrainformație rus va comunica delegatului Siguranței Generale Române de pe lângă Stat Majorul Armatelor frontului român (cartierul rus), informațiile ce va poseda asupra unei asemenea persoane pentru ca ele să poată fi aduse la cunoştința Marelui Cartier General Român şi prezenta Ministerului de Interne, în vederea supravegherii mai departe sau luarea altor măsuri ce se vor găsi cu cale. Supuşii români care trăiesc continuu într-o anumită localitate, bănuiți de spionaj sau socotiți periculoşi pentru interesele armatei, vor fi strămutați după cererea Marelui Cartier General Român în altă localitate, care va fi desemnată de Ministerul de Interne, după verificarea informațiilor date asupra lor şi care verificare se va face de către agenții poliției române, din ordinul Marelui Cartier General Român. Supuşii români care locuiesc într-o localitate temporal, în cazul arătat mai sus, vor fi trimişi la urma lor imediat de poliția română, la arătarea serviciul de contrainformație rus că sunt socotiți periculoşi pentru interesele armatei. Dacă localitatea de unde aceşti supuşi români sunt originari sau unde trăiesc de obicei este situată în teritoriul ocupat de inamic, atunci ei vor fi trimişi în localități din țară, situate în afară de zona operațiilor. Pentru supuşii români se vor face de [către]serviciul de contrainformație rus aceleaşi comunicări ca şi pentru supuşii străini, după cum se arată mai sus. Explicație: s-au înlocuit cuvintele „expulzare” cu „îndepărtare”, pentru că, după legile române, expulzarea se face cu anumite formalități şi cu aprobarea Consiliului de Miniştri (Legea asupra străinilor din 1881 şi art. 7 din Legea asupra controlului străinilor din 1915).

7) Urmărirea persoanelor învinuite de spionaj şi reținute pe teritoriul Regatului Român se va face de către poliția română; însă, în ceea ce priveşte pe indivizii care ar fi găsiți de serviciul de contrainformație rus în zona chiar a operațiilor ei, vor fi arestați şi percheziționați de personalul acestui serviciu, însă vor fi predați poliției române, ca să procedeze la cercetare conform normelor stabilite în acest Regulament.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

Explicaţiune: textul modificat este luat din Regulamentul în vigoare la Armata IX-a Imperială, găsindu-l mai clar şi mai complet. Cu adoptarea acestui nou text se modifică principiul din vechiul text, numai întru atât, întrucât nu se mai face excepţie pentru supuşii ruşi şi se pretinde ca şi aceştia să fie înaintaţi cu actele poliţiei române, astfel cum se procedează în prezent în zona Armatei 9-a faţă cu regulamentul acolo în vigoare. Bineînţeles că nu poate fi vorba aici decât de civilii ruşi, adică de cetăţenii ruşi care nu fac parte din Armata Imperială şi nici nu sunt ataşaţi cu vreo funcţie oarecare pe lângă această armată. A se admite propunerea din proiectul de Regulament însemnează a se recunoaşte că poate fi sustrasă justiţiei ţării o persoană care a săvârşit o infracţiune pe teritoriul Regatului, ceea ce constituie o atingere a suveranităţii.

8) În raionul operaţiunilor militare al trupelor ruse, unde nu sunt autorităţi şi poliţie română, deţinerea persoanelor bănuite de spionaj, independent de cetăţenia lor, precum şi îndeplinirea tuturor formalităţilor de judecată, se face direct de către gradele militare ruse, iar supuşii români se transmit Siguranţei Generale Române de pe lângă Statul Major al Armatei. Explicaţie: s-a adăugat cuvântul „române” pentru claritatea textului.

9) Pentru realizarea unei observări cât mai întinse asupra populaţiei, din cauza micului număr al agenţilor speciali de poliţie, este necesară stabilirea unor posturi speciale mixte la punctele de legătură ale drumurilor; acestor posturi li se va da ca [şi] consemn, ca [acţiunea de] controlare a trecerii dintr-un punct populat în altul să se facă numai cu permise speciale.

Şeful de Stat Major General
General (semnătura)
Şeful Bir[ou] Informaţiuni
Locot. colonel (semnătura)

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 4 477, filele 45–53 (text dactilografiat).

5

România
29 martie 1917
Ministerul de Interne
Direcţiunea Poliţiei şi Siguranţei Generale
Brigada 12-a de Siguranţă
Nr. 562

Domnule director,

Informatorul nostru nr. 9 din Mălini ne raportează următoarele: luptele pe frontul de la Dorna continuă fără întrerupere, în special la nord, între Mestecăniş şi Iacobeni. Rezultatul acestei lupte nu s-a putut stabili până în ziua de 15 martie, când am primit comunicatul informatorului.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

În ziua de 14 martie, prin Mălini au trecut vreo 50 [de] trăsuri-ambulanțe ruseşti; unii din conducătorii acestora ar fi povestit informatorului nostru că toate trupele care sunt bănuite că nu ar agrea noul guvern rus, le retrag după acest front, înlocuindu-le cu altele, că armata lor este împărțită în două tabere, una pentru şi alta contra actualului guvern, dintre care contra guvernului ar fi majoritatea ofițerilor care sunt contra actualelor reforme, care au nedisciplinat armata, căci astăzi soldatul rus strigă că nu mai există deosebire între ofițer şi soldat. Alții ar fi spus că s-au săturat de război, căci au pierdut şi curajul, mai ales că s-a descoperit un general comandant de Corp [de Armată] pe frontul de la Dorna, care era de partea germanilor şi că până în prezent a lucrat contra intereselor ruseşti; foştii suverani ruşi au fost asasinați şi că s-ar fi găsit la Palatul imperial [cineva] care comunica [prin] telegrafie fără fir direct cu Berlinul.

Supunând cunoştinței domniei voastre cele de mai sus, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune.

Şeful Brigadei (semnătura)

Domniei Sale, Domnului Director al Poliției şi Siguranței Generale Iaşi

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 3, dosar 771, fila 1–1 verso (text scris de mână).

6

Agent 36
4 aprilie 1917

Notă

Teodor Chitic (Chiticov), român basarabean, caporal la trenul de aprovizionare sosit cu fân, ovăz şi alte diferite furaje în ziua de 29 martie [a.]c. din Rusia, discutând față de mai mulți, declară că în Rusia se vorbeşte că şi M. S. Regele Ferdinand era în înțelegere cu fostul țar Nicolai al Rusiei, pentru a vinde țara românească nemților şi că această chestiune o vor aranja ei (ruşii), căci de aceea au venit în țară. Că vor face ca pe viitor să se aplice legile şi aici deopotrivă pentru toată lumea, nu cu favoruri pentru cei mari sau numai scrise pe hârtie. Că vor face manifestații prin diferite comune, pentru a deştepta populația, pentru ca împreună (zic ei) să îndrepte reaua stare în care se găseşte armata noastră şi o explică prin aceea că soldații sunt rău hrăniți, rău echipați, rău tratați, rău conduşi şi neîngrijiți când sunt bolnavi.

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 6 067, fila 83–83 verso (text scris de mână).

7

În România
Destăinuirea generalului Iliescu

Ajutorul ocârmuitorului înalt al ştabului românesc, generalul Iliescu, tipăreşte în gazetele franțuzeşti destăinuiri însemnate despre vinovatul în nenorocirea în care a căzut România. Vinovatul acesta este fostul ministru-preşedinte al cabinetului

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

rusesc de miniştri Ştiurmer[6]. Fiind însemnat ca ministru pe treburile din afară înaintea întrării României în război, Ştiurmer ştia că România nu-i pregătită îndeajuns şi, cu toate acestea, a cerut printr-un ultimatum ca aceasta numaidecât să între în război.

Scopurile acestei purtări ale lui Ştiurmer faţă de România erau ca s-o ajute pe Germania. Căci, zdrobind România şi făcându-se astfel milităreşte mai puternică, Germania putea s-o silească pe Rusia să încheie o pace separată, adică fără unirea la aceasta a întovărăşiţilor noştri.

Generalul Iliescu scoate la iveală şi un document care întăreşte descoperirile lui. Documentul acesta este porunca [pe] care au primit-o în luna lui iulie solul rusesc Poklevski-Kozel şi agentul militar, polcovnicul Tatarinov. Lor li s-a poruncit pe neaşteptate ca să meargă la ministru-preşedinte român Brătianu şi să-i înmâne[ze] ultimatul pentru întrarea României în război.

„Cuvânt moldovenesc", Chişinău, anul IV, nr. 28 (228), 9 aprilie 1917, p. 4.

8

Ministère de l'Intérieur
Direction de la Police et de la Sûreté Générale
13 aprilie 1917

Memorandum

În urma evenimentelor petrecute în Rusia în ultimul timp, fruntaşii socialişti din ţară au început să se agite şi se consfătuiesc între ei asupra acţiunii ce urmează să întreprindă şi la ce mijloace să recurgă pentru a reuşi. În acest scop ei s-au pus în contact, deocamdată, cu câţiva dintre socialiştii ruşi militari aflaţi în România şi prin ajutorul acestora vor să intre în relaţii cu cei din Rusia. În acelaşi timp, vor ca să intre în contact direct cu socialiştii de marcă şi influenţi din Rusia, prin comisari de ai lor. În această direcţie sunt ajutaţi pe sub mână, deocamdată, de evrei, care văd într-o mişcare socialistă serioasă în România posibilitatea emancipării lor politice, întrucât de la actualul regim politic nu trag nădejde să capete drepturi politice aşa cum doresc, ba mai mult, încă, le este teamă că la liberarea teritoriului ocupat de duşman şi la încheierea păcii să nu fie persecutaţi cu ultima asprime din cauza faptelor şi actelor nepatriotice la care s-au dedat coreligionarii lor din teritoriul ocupat. Au început deja şi acţiunea de propagandă în ţară.

[6] Boris V. Ştiurmer (1848–1917), om de stat rus, provenit dintr-o familie de germani rusificaţi. Guvernator al guberniilor Novgorod (1894–1896) şi Iaroslav (1896–1902), membru al Consiliului de Stat (din 1904), preşedinte al Consiliului de Miniştri (20 ianuarie 1916 – 10 noiembrie 1916), deţinând, concomitent, portofoliul Afacerilor Interne (3 martie – 7 iulie 1916) şi al Afacerilor Externe (7 iulie – 10 noiembrie 1916).

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

Astfel: Max Wexler, unul dintre conducătorii socialiştilor ieşeni, împreună cu cumnatul său, Sion, cu D. Ghelerter şi cu Gheorghiu (Bujor), cu concursul unor socialişti revoluţionari din armata rusă din România au redactat un manifest pe care l-au trimis la Odessa pentru a-l tipări şi aduce în ţară, spre a fi distribuit populaţiei, muncitorilor şi soldaţilor, îndemnându-i să urmeze pilda celor din Rusia. Agenţi de ai lor au început să colinde diferitele oraşe din Moldova, pentru a strânge rândurile muncitorilor socialişti, a face propagandă şi a împărţi broşuri. Astfel, la Roman s-a semnalat prezenţa unui atare emisar propagandist, anume Vasilescu, sindicalist din Bucureşti, care a împărţit broşuri. El este soldat în Reg[imentul] 23 Infanterie, care se află în refacere. După spusa lui, mai mulţi soldaţi socialişti au plecat de la Corpurile lor în acelaşi scop şi pentru a face propagandă chiar în trenuri, printre militari şi civili.

Principalii fruntaşi ai lor sunt în prezent: 1) dr. Racovscki – el este ţinut închis în Iaşi sub pază sigură, neputând comunica cu nimeni. Tovarăşii lui caută să intre în contact cu el, să-l libereze, adică să-i înlesnească fuga dacă ar putea, şi mai încearcă să convingă pe socialiştii din Rusia ca să determine guvernul rus să intervină pentru liberarea lui. Sunt luate măsuri riguroase de pază şi supraveghere; 2) dr. Stenerman, medic, literat, apărător al intereselor şi revendicărilor evreilor pământeni şi socialist. În prezent este mobilizat cu gradul de căpitan şi face serviciul la infirmeria Reg[imentului] 41 din Iaşi (str. Smârdan, 1). Aci este mutat de 2 săptămâni de la Podul Iloaiei, unde făcea serviciul la Batalionul I de Etape al armatei I*. Ar putea fi trimis pe front sau la Podul Iloaiei de unde a venit; 3) dr. Ghelerter – în prezent face serviciul la Spitalul Societăţii „Cultura”, din Str. „G. Mărzescu” (Iaşi). Aci a fost mutat de curând de la Spitalul militar din Staţia „Cuza-Vodă”. N-ar strica dacă s-ar duce înapoi şi să nu i se dea voie, ca şi lui Stenerman, să părăsească localitatea şi chiar să fie supravegheaţi acolo; 4) Mihai Gheorghiu zis Bujor, avocat, subl[ocotenent] de rezervă din administraţie, mobilizat la Direcţia Muniţiilor din Min[isterul] de Război. Prea puţin trebui să fie ocupat acolo, căci mai toată ziua e văzut în oraş, agitându-se şi stând în continuu contact cu cei de mai sus (afară de Racovski) şi cu Max Wexler şi Sion. Ar putea fi trimis într-o altă localitate, cu aceleaşi condiţii ca şi precedenţii; 5) Max Wexler, funcţionar comercial, Mobilizat pe loc la Biroul Fabricii de tăbăcărie „Concordia”, din str. „Mârzescu”, 22. Face parte din Contingentul 1892. Ar putea fi trimis şi el aiurea. Acesta e şi unul din cei mai activi şi care s-a pus în contact cu socialiştii revoluţionari ruşi, după cum s-a arătat unii sus; 6) Sion, cumnat cu precedentul, evreu originar din Bucureşti, reformat; 7) Isidor Floran, conducător de vagoane de dormit, cu sediul în gara Iaşi, propagandist abil şi energic. La Bucureşti a provocat câteva greve, e bine văzut printre cei de la C.F.R. Originar din Transilvania. Se zice că e ungur de neam. El se dă, însă, drept român. Situaţia militară: înscris pe tabele cu clasa anului 1918 ca străin, care a renunţat la supuşenie şi mobilizat pe loc la Direcţia C.F.R. Ar putea fi detaşat de Direcţia C.F.R. cu un serviciu oarecare într-o localitate mai depărtată şi mai izolată; 8) Andrei Chirică, brutar, socialist militant, cunoscut scandalagiu şi bătăuş. Bun de gură. Mobilizat la

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

Compania IV de subzistenţă din Iaşi, care a primit ordin de strămutare la Botoşani; 9) Oprescu Alexandru, ajutor-mecanic, şeful sindicaliştilor din Atelierele Centrale C.F.R. În prezent, la Atelierele C.F.R. de la Frumoasa. Fruntaş al mişcării, cu mare trecere între lucrătorii C.F.R. Stă în espectativă. Aşteaptă momentul propice pentru a începe agitaţia; 10) Alfred Hefter, tipograf din Iaşi. Plutonier cu termen redus, detaşat la Şcoala de Artilerie din localitate. Primejdios. Trebuie să plece în Rusia cu anumite însărcinări. A fost, însă, împiedicat**. Spune că, cu toate acestea, va pleca***. Trebuia să fie trimis la front****, a rămas însă tot în Iaşi. Trebuie să plece la front; 11) Jean Hefter, frate cu precedentul, mobilizat la Regimentul 2 Artilerie Grea. Trebuie semnalat acolo pentru a nu i se da concediu şi a fi supravegheat; 12) Vasilescu zis şi Vasia, socialist din Bucureşti. Mobilizat la Reg[imentul] 23 Infanterie. Trebuie pus în urmărire şi cercetat asupra propagandei ce [o] face, broşurilor ce împarte şi să se afle cu ce permisie a plecat de la regiment şi de când lipseşte. De la acesta s-ar putea afla numele celorlalţi soldaţi care sunt plecaţi ca şi el pentru propagandă.

* Dr. Stenerman, după declaraţia pe care a făcut-o într-un cerc de prieteni, are depusă la Banca Moldovei o colecţie de însemnări de pe front relative la persecutarea evreilor militari, la operaţiunile militare astfel cum s-au urmat etc. El e bun prieten cu Denerman de la Banca Moldovei.

** Refuzându-i-se de Ministerul de Interne liberarea pasportului.

*** Sâmbătă, 15 aprilie, prin Burdujeni, cu trenul de etape şi fără pasport, trecând în Bucovina, în virtutea unei autorizări dată de ruşi.

**** În urma înţelegerii luată cu Marele Cartier.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 3, dosar 874, filele 118–129.

9

România
Ministerul de Interne
Confidenţial
Direcţiunea Poliţiei şi Siguranţei Generale
18 aprilie 1917
Brigada 12-a de Siguranţă Botoşani
Nr. 687

Domnule Director,

Informatorul nostru din Fălticeni ne raportează următoarele: în zilele Paştelui au venit la Fălticeni mai mulţi tineri plutonieri cu termen redus, foşti elevi ai şcolii militare din Botoşani. Plutonierul Rosmetiniuc, originar din localitatea Stupca (Bucovina) a comunicat informatorului nostru că a fost acasă de şi-a vizitat părinţii. Cu această ocazie a constatat că populaţia din Bucovina e pornită contra României

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

şi ar fi bucuroasă să rămână sub stăpânirea rusească, dacă nu se vor întoarce austriecii. România – spun cei din Bucovina – este ţara boierilor, care au căutat numai de interesele lor personale şi au lăsat ţara nepregătită, cauză pentru care a fost bătută şi adusă în starea de astăzi, pieritoare de foame şi bântuită de toate bolile molipsitoare.

În Bucovina, populaţia crede că în România nu se vor îmbunătăţi lucrurile nici după război. Va domni aceeaşi stare de lucruri ca şi până acum. Se vorbeşte mai mult de o plecare în Rusia, în care cred că li se vor da toate drepturile, în urma devenirii ei ca republică.

Toate aceste ştiri, spunea interlocutorul informatorului nostru, le răspândesc evreii care, din momentul izbucnirii Revoluţiei ruseşti, au devenit cu toţi agenţi ruşi.

D-l Pătraş, un alt profesor bucovinean, care lua parte la această discuţie, a spus că la Cernăuţi s-ar fi format un partid compus din români şi ruteni, care cer alipirea Bucovinei la Rusia. În fruntea acestui partid se zice că ar fi egumenul de la Sucevița, anume O. Popescul. Pe acest egumen ruşii l-au făcut episcop la Cernăuţi. De altfel, şi ruşii din Bucovina o spun pe faţă că nu vor mai da Bucovina înapoi. Pătraş mai povestea că soldaţii şi ofiţerii ruşi din România spun mereu că nu voiesc să mai lupte pentru ţara noastră, căci guvernul român a fost înţeles cu cel al ţarului şi au trădat austro-germanilor interesele ruseşti. De aceea s-au dovedit atâţia trădători în armata română şi datorită acestui lucru au avut loc înfrângerile şi retragerile armatei noastre. Ruşii spun că pe frontul românesc nu se vor mai mişca niciun pas.

Şeful Brigăzii (semnătura)
Domnului Director al Poliţiei şi Siguranţei Generale Iaşi

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 3, dosar 771, fila 6.

10

În România
Ziua de 1 mai la Iaşi

Ziua de 1 mai (18 aprilie) a fost serbată într-un chip deosebit de către armata rusească de pe frontul românesc, aflătoare la Iaşi. O mare mulţime de soldaţi ruşi au manifestat pe ulițele Iaşilor cu muzică şi cu steaguri roşii, oprindu-se apoi în medeanul Unirii, unde se află monumentul lui Vodă-Cuza. În faţa acestui monument s-au rostit de către soldaţi mai multe cuvântări, în care s-a preamărit revoluţia rusească şi s-a manifestat pentru republică. Pe steagurile roşii ale soldaţilor erau scrise o mulţime de rostiri revoluţionare, ca: „Pământ şi slobozenie!”, „Trăiască republica federativă”, „Vecinica pomenire luptătorilor pentru slobozenie” şi altele. După cuvântările ruseşti s-au ţinut cuvântări şi în limba românească şi franţuzească. A vorbit şi doctorul Racovski, căpitenia socialiştilor democraţi, pe care ostaşii ruşi l-au slobozit din închisoare. Manifestaţia a ţinut până către seară.

Cu prilejul manifestaţiilor care au avut la Iaşi, comandantul oştirilor ruseşti de pe frontul românesc, generalul Şcerbacev, a slobozit o strigare, prin care îi îndeamnă

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

pe ostaşii ruşi să nu se amestece în viaţa politică a României. Slobozirea doctorului Racovski şi cuvântările rostite de ostaşii ruşi la Iaşi pe ziua de 18 aprilie sunt lucruri care nu pot să aibă loc într-o ţară întovărăşită cu Rusia. Şi una şi altele au fost puse la cale de oamenii care sunt în slujba Germaniei.

Altă strigare a slobozit ministrul României de Război, V. Brătianu, spunând între altele că austro-germanii, văzând că nu pot face nimic cu arma împotriva ruşilor şi românilor, s-au apucat să-i sfădească, rămânând ca pe urmă să-i bată şi pe unii şi pe alţii.

În sfârşit, o strigare către ostaşii ruşi a slobozit şi Sfatul delegaţilor ofiţeri şi soldaţi ruşi din raionul Iaşilor. Ostaşii ruşi sunt îndemnaţi şi de strigarea aceasta a nu face manifestaţii pe uliţele Iaşilor, decât cu dezlegarea Sfatului delegaţilor.

„Cuvânt moldovenesc", Chişinău, anul IV, nr. 34 (234), 30 aprilie 1917, p. 2.

11

Partidul Social-Democrat din România

Cetăţeni,

Evenimentele petrecute la Iaşi, la 18 aprilie, vor rămâne unice în istoria poporului român. Cenzura şi presa le-a trecut sub tăcere. Dar degeaba nădăjduieşte oligarhia că va putea întinde asupra lor valul uitării.

În ziua aceia – întâi mai stil nou – cincisprezece mii de soldaţi şi ofiţeri ruşi din armata revoluţionară de peste Prut, după ce au prăznuit la Socola sărbătoarea internaţională a proletariatului, s-au îndreptat spre oraş într-o măreaţă procesiune. Ei au ajuns până în stradă, unde era deţinut, într-o casă particulară, tovarăşul Racovski. Încă de la începutul războiului României, tovarăşul nostru a fost pus în stare de arestare, fără niciun motiv mărturisit, de guvernul netrebnicului Brătianu şi adus de la Bucureşti la Vaslui şi de acolo la Iaşi. Armata liberatoare a Rusiei l-a pus în libertate.

Uriaşa manifestaţie, având pe cel liberat în mijlocul ei, cu placarde şi steaguri roşii care, pe lângă inscripţiile ruseşti, aveau şi inscripţii româneşti: „Trăiască libertatea!", „Trăiască Internaţionala!", „Trăiască Republica federativă!", „Trăiască frăţia dintre popoare!", a înaintat în cântece revoluţionare până în Piaţa Unirii, unde a avut loc o mare adunare şi s-au rostit cuvântări importante. Unul din membrii din Comitetul Executiv al delegaţilor soldaţi şi ofiţeri a explicat că armata rusă a eliberat pe Racovski pentru că a dorit să vadă şi să vorbească cu un adevărat reprezentant al poporului român. Destul am văzut şi auzit pe reprezentanţii clase stăpânitoare a României! Racovski a spus, între altele, că guvernul a făgăduit reforme sub influenţa evenimentelor din Petrograd. Era cu neputinţă ca România să rămână cu ticălosul ei regim electoral şi agrar, când alături de ea a triumfat Republica federativă rusă, care acordă drepturi politice nu numai bărbaţilor, fără deosebire de neam sau religie, dar şi femeilor. Poporul român are datoria să ducă până la capăt această

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

operă, făcând să triumfe şi în România principiul republican şi să facă astfel primul pas spre Republica federativă a popoarelor balcanice, care va pune capăt vrajbei dintre ele şi va crea condiţiile necesare propăşirii lor. După aceasta, un ofiţer rus s-a adresat, în franţuzeşte, soldaţilor şi publicului românesc, spunând: „Aţi văzut ce am făcut noi în Rusia. E rândul vostru acum să faceţi să triumfe şi în ţara voastră ideile republicane. aici este mântuirea ţărănimii şi a ţării româneşti. Noi nu înţelegem victoria fără republică".

Manifestanţii liberatori s-au scoborât după aceea, în perfectă ordine, spre gară, de unde au luat pe tovarăşul sublocotenent M. Gh. Bujor, care era urmărit de autorităţile militare şi pe punctul de a fi adus în faţa Curţii Marţiale. Vina lui era că la înmormântarea de la 3 aprilie a tovarăşului C. Ottoi, membru în Comitetul Executiv al Partidului, care a căzut secerat de tifosul exantematic, îndeplinindu-şi datoria de medic militar, a ţinut, la cimitirul israelit din Iaşi, o cuvântare, în care a spus, între altele, ca cel mort cade jertfă pentru o cauză care nu este nici a lui, nici a social-democraţiei, nici a ţării şi a urat ca era nouă de dreptate, de egalitate şi frăţie, adusă de Revoluţie în Rusia, să se inaugureze cât de curând şi în nenorocita Românie.

În tot timpul manifestaţiei şi a neuitatelor fapte, autorităţile îşi pierduseră cumpătul şi întraseră ca în pământ.

Mii de cetăţeni ieşiţi pe străzi, pe pieţe, la ferestre, la balcoane, au salutat cu entuziasm, pe tot parcursul, pe liberatori, steagurile roşii şi pe liberaţi.

În noaptea aceleiaşi zile, tovarăşii Rocovski şi Bujor au trecut cu un tren special în Rusia.

Cetăţeni, guvernul, după ce şi-a venit în fire, a alergat la obişnuitele lui minciuni şi insulte, ca să acopere înfrângerea suferită. D. Brătianu şi, după d-sa, d. Cerbasof [probabil Şcerbaciov], afirmă că eliberarea lui Racovski este opera unor agenţi cumpăraţi cu bani germani şi că este, totodată, o violare a voinţei poporului român. Este de ajuns să amintim că evenimentele de la 18 aprilie s-au îndeplinit cu concursul armatei ruseşti, care nu poate fi bănuită că a fost cumpărată de germani; că între poporul român şi ticălosul său guvern nu este nicio solidaritate, încât lupta contra acestuia şi sfărâmarea măsurilor lui nu constituie câtuşi de puţin o atingere adusă poporului; Consiliul soldaţilor şi ofiţerilor ruşi din Iaşi a refuzat să condamne pe ofiţerii şi soldaţii care au luat parte la evenimentele de la 18 aprilie; că, mai mult, ei au felicitat călduros, printr-o rezoluţie, pe cel liberat, pe când ei, la rândul lor, au fost aprobaţi şi felicitaţi de numeroase consilii ale ofiţerilor şi soldaţilor, precum şi de presa revoluţionară şi democratică a Rusiei; este de ajuns, zicem, să ne amintim de toate acestea ca să ne dăm seama cât de jalnică este situaţia acelora care îşi închipuie că în aceste vremuri noi vor mai prinde calomniile lor învechite.

Muncitori, cetăţeni, faptele de mai sus au un vădit caracter revoluţionar şi au, pentru aceasta, deosebită însemnătate. Odată cu ele, despotica „legalitate" a oligarhiei a fost sfărâmată. Zăgazurile cari închideau drumul democraţiei dornice de luptă au fost doborâte. Prin spărtura făcută, şuvoiul popular va putea răzbi în sfârşit.

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

Suntem în pragul unor prefaceri adânci. Poporul român, aruncat în prăpastie de o stăpânire nevrednică, putredă, egoistă, lacomă şi criminală, nu mai poate trăi sub regimul de până acum. El are nevoie de libertate, de drepturi depline, ca să se poată singur conduce şi să-şi poată aşeza singur temeliile unei vieţi noi. Ne adresăm de aceea tuturor straturilor sociale din ţară: proletariatului conştient, din a cărui avangardă fac parte cei doi refugiaţi; ţăranilor, soldaţilor, ofiţerilor; tuturor acelora cari au ajuns la convingerea că în România totul trebuie schimbat, ne adresăm şi le spunem: „Luaţi pildă de la cele întâmplate la 18 aprilie. dacă a fost cu putinţă ca doi oameni să înfrângă autoritatea sălbatică a unei oligarhii zăpăcite şi demoralizate, cu atât mai uşor va fi unui popor întreg să-şi recapete libertatea şi drepturile încălcate. Folosiţi-vă de calea deschisă la 18 aprilie, după cum înţelege să se folosească Partidul Social-Democrat. Adunaţi-vă sub steagurile lui liberatoare! Luaţi pildă de la aliaţii noştri ruşi. Uniţi-vă în cuget şi în simţiri. Ridicaţi-vă până la înălţimea vremurilor mari prin cari va să trecem. Faceţi o nobilă, patriotică şi mântuitoare silinţă şi veniţi cu noi, să ducem până la capăt actul început la 18 aprilie. Să măturăm pleava netrebnică şi trândavă care stăpâneşte şi suge ţara şi să dăm libertate deplină poporului nostru iobag”.

Comitetul de acţiune social-democrat român.

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 3, dosar 875, fila 5 (text tipărit).

12

Notă

Sunt informat că la Dorna Vatra nu se mai dă nicio luptă. Tranşeele sunt stricate, iar din scândurile şi lemnele scoase s-au făcut mese între tranşeele austro-germane şi ruse, care nu sunt situate unele de altele decât la o distanţă de 20 [de] metri. Informatorul mai spune că la aceste mese se adună ofiţeri ruşi, austro-germani şi români şi petrec toată ziua bând bere, pe care o aduc cu căruţe cu 4 cai de la coloane. Ruşii au liberă trecere dincolo de tranşeele inamice şi viceversa.

Informatorul este originar din Iaşi, a făcut parte din marina română, iar actualmente se găseşte ca soldat într-un regiment de cazaci rus şi a venit de pe frontul de la Dorna Vatra în ziua de 17 aprilie cor.

A.N.R.M., Fond 691, inventar 2, dosar 6 068, fila 50 (text dactilografiat).

13

Notă

Cu ocazia unei convorbiri ce am avut ieri, 5 mai, cu un colonel rus de la Şcoala militară de instrucţie din Poltava, mi-a afirmat, printre altele, că, în urma

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

unui ordin recent, toți ofițerii instructori din Rusia au fost trimişi pe frontul român ca să instruiască şi să disciplineze armatele ruse de pe frontul român.

Acest colonel, care a venit numai ieri din Rusia, credea, până la sosirea lui, că românii sânt de religie catolică, dar nu ortodocşi, pravoslavnici. Mi-a mai spus că este convins că România va deveni o țară mare, că va juca un rol însemnat şi că va obține tot ce a pierdut la începutul războiului, plus Transilvania şi chiar Basarabia îi va reveni, prin faptul că, dându-i-se autonomie, ea se va alipi de România, după cum este dorința unanimă a populației acestei provincii.

Mi-a mai zis că în curând în Rusia vor fi ciocniri sângeroase între diferite partide, în urma cărora se va lua o îndrumare serioasă spre o linişte definitivă.

O. I.
6 mai 1917

A.N.R.M., Fond *691*, inventar 2, dosar 6 070, fila 111 (text scris de mână).

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)

BDD-A32711 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:56:35 UTC)